
SVATÝ JAN OD KŘÍŽE

TEMNÁ NOC

KARMELITÁNSKÉ
NAKLADATELSTVÍ
KOSTELNÍ VYDRŽÍ
1995

KNIHA O TEMNÉ NOCI

sepsaná
**Otcem, bratrem Janem od Kříže,
bosým karmelitánem,
stoupencem nové reformy.**

*(Osvětlení písní jako stavu,
kterým duše prochází na duchovní cestě,
aby dosáhla dokonalého sjednocení lásky s Bohem,
nakolik je v tomto životě možné.
Hovoří se také o vlastnostech, které má ten,
kdo dospěl k této šťastné dokonalosti,
jak je v písních zachyceno.) (3)*

Prolog ke čtenáři

V této knize se nejdříve předkládají všechny písně, které mají být objasněny. Dále se osvětluje každá píseň zvlášť, a to tak, že je vždy uvedena před svým osvětlením (4), a potom se postupně osvětluje každý verš jednotlivě, je také v začátku uvedený.

V prvních dvou písních se osvětlují účinky dvojího duchovního očišťování: smyslové a duchovní stránky člověka. V dalších šesti se osvětlují rozmanité a podivuhodné účinky osvícení ducha a sjednocení s Bohem v lásce.

Tak jest. (5)

3 / Toto je zřejmě předsunutý text autora Římského kodexu (Rm).

4 / Declaración: osvětlení. Tridentický koncil (1542-1563) používá latinského declaratio ve smyslu prohlášení.

5 / Uvádí Rm.

CANCIONES DEL ALMA

1.
En una noche oscura,
con ansias, en amores inflamada,
! oh dichosa ventura!
salí sin ser notada
estando ya mi casa sosegada.
2.
A oscuras y segura,
por la secreta escala, disfrazada,
! oh dichosa ventura!
a oscuras y en celada,
estando ya mi casa sosegada.
3.
En la noche dichosa,
en secreto, que nadie me veía,
ni yo miraba cosa,
sin otra luz y guía,
sino la que en el corazón ardía.
4.
Aquésta me guiaba
más cierto que la luz de mediodía,
adonde me esperaba
quien yo bien me sabía,
en parte donde nadie parecía.
5.
! Oh noche que guiaste!
! Oh noche amable más que el alborada!
! Oh noche que juntaste
Amado con amada,
amada en el Amado transformada!

6.
En mi pecho florido,
que entero para él solo se guardaba,
allí quedó dormido,
y yo le regalaba,
y el ventalle de cedros aire daba.

7.
El aire de la almena,
cuando yo sus cabellos esparcía,
con su mano serena
en mi cuello hería,
y todos mis sentidos suspendía.

8.
Quedéme y olvidéme,
el rostro recliné sobre el Amado,
cesó todo, y dejéme,
dejando mi cuidado
entre las azucenas olvidado.

FIN

PÍSNĚ DUŠE

1.
V té temné noci zastřené,
s plameny lásky, zprahlá v úzkostech,
ó štěstí nad štěstí!
vyšla jsem, nespátřili mne,
když ve spánku můj dům spočinul ztišeně.

2.
S jistotou, ve skrytu tmy,
po tajemném žebříku, v přestrojení,
ó štěstí nad štěstí!
ve skrytu tmy a v přilbici,
když ve spánku můj dům spočíval utišený.

3.
V té temné noci, ve štěstí
ukrytá, že neviděl mne nikdo,
nespatřila jsem nic,
bez strážce, ani světlo,
jen to, co v srdci mi žhnulo.

4.
A ono střežilo mne
a vedlo jistěji než světlo polední,
tam, kde už čekal na mne,
kdo dobře znám je mi,
na místech, kam nikdo nevstoupí.

5.
Ó noci, střežila jsi!
Ó noci dražší nad jitřní ráno!
Ó noci, spojila jsi
Milovaného s milovanou,
milou v Milovaného přetvořenou!

6.
Na pevných prsou mých, v květech,
jež zcela pro Něho jen jsem uchovala,
tak usnul mi
a já jej zkolébala,
okénkem přilbice cedrový vítr zavál.

7.
Ten vítr z hradeb cimbuří,
když jsem Mu vlasy probírala,
svou jasnozřivou dlaní
mně hrdlo zraňoval
a ustrnout mým všechněm smyslům dal.

8.
Pozbyla jsem jich, v zapomnění
k Milovanému jsem naklonila tvář,
opuštěna, je skončeno s vším,
ponechána je starost má
mezi liliemi zapomenutá.

KONEC

*Začíná se osvětlení písní,
které pojednávají o způsobu a postupu duše
na cestě ke sjednocení v lásce s Bohem.
(Napsal náš ctihodný Otec, bratr Jan od Kříže,
řeholník Řádu nejslavnější Panny z hory Karmelu,
zastávající původních regulí
a zakladatel bosých karmelitánů). (6)*

Dříve, než přistoupíme k osvětlení těchto písní, je třeba si zde uvědomit, že je duše říká již ve stavu dokonalosti, kterým je sjednocení s Bohem v lásce. Prošla již úzkostnými strastmi a tísněmi při cvičeních ducha na *úzké cestě k věčnému životu*, jak říká náš Spasitel v evangeliu (srov. Mt 7,14), na cestě, kterou se obvykle ubírá, aby dosáhla vznešeného a šťastného sjednocení s Bohem. A ta cesta je tak úzká a je *tak málo těch, kteří po ní vcházejí*, jak také říká sám Pán (srov. Mt 7,14), že je pro duši velkým štěstím a dobrodružstvím procházet jí k šťastné dokonalosti lásky, jak o tom sama zpívá v první písni, když tu úzkou cestu nazývá výstižně *temnou nocí*, což bude dále objasněno ve verších řečené písně (7).

Říká tedy duše radující se, že prošla touto těsnou cestou, odkud jí vzešlo tolik dobrého:

6 / Přidává španělský kodex H, větu v závorce Rm.

7 / La dicha canción jako snubní píseň. Interpretace odpovídá závěrečným textům 2N. Tomarse los dichos = zasnoubit se.

SVATÝ JAN OD KŘÍŽE

**DUCHOVNÍ
PÍSEŇ**

KARMELITÁNSKÉ
NAKLADATELSTVÍ
KOSTELNÍ VYDRŮ
2000

Základní témata

Třebaže je tematika *Duchovní písně* v zásadě srozumitelná, nebude od věci si připomenout či zdůraznit některé její motivy, jakož i těžkosti, které s nimi může mít dnešní čtenář.

Snubní symbolika

Světec, jak již bylo uvedeno výše¹⁹, vychází při psaní básně i následného komentáře z biblické Písně písní, která vždy byla v křesťanském prostředí velmi silným inspiračním zdrojem, zvláště pro duchovní život a mystiku²⁰.

Mystický učitel se tak zařazuje do širokého a bohatého proudu mnoha jiných duchovních autorů, kteří jej předešli a kteří vyjadřovali vztah mezi Bohem a člověkem v termínech snubní lásky. Nejde přitom o pouhý obraz, prosté přirovnání: „Tento obraz není alegorií. Neboť nazveme-li duši Boží snoubenkou, nepůjde o pouhou podobnost dvou různých věcí, na jejímž základě můžeme jednu z nich označit jménem druhé. Zde spolu věc a její obraz tvoří tak hlubokou jednotu, že o nějaké dichotomii nelze vůbec hovořit. Právě to je charakteristickým rysem symbolu v užším a vlastním slova smyslu. Vztah

18) Dáváme-li v našem vydání přednost druhé redakci (podobně jak to po válce učinil P. Ovečka SJ, když překládal světcova díla pro nakladatelství Krystal), je tomu tak proto, že kritérium nauky má i u tohoto vydání přednost před kritériem literární krásy. V budoucnu bychom ovšem rádi (což byl i Ovečkův záměr!) nabídli českému čtenáři i redakci první.

19) Srov. pozn. č. 1 tohoto úvodu, s. 6.

20) Srov. např. hutnou studii na toto téma: J.-P. SONNET, S.J., „Le Cantique, entre érotique et mystique: sanctuaire de la parole échangée“, in: *Nouvelle Revue Théologique* 119 (1997), ss. 481-502.

duše k Bohu – cíl, k němuž ji Bůh stvořil a od věčnosti předurčil – lze sotva vyjádřit přiléhavěji, než právě obrazem spojení dvou milujících se lidí. A opačně: to, co svým smyslem vyjadřuje pouto lásky mezi mužem a ženou, nedojde nikdy tak hlubokého a dokonalého naplnění jako v láskyplném sjednocení Boha s duší.“²¹

Dnešní obtíže

Jestliže na jedné straně platí, že obraz lidské partnerské lásky je k postižení vztahu mezi člověkem a Bohem (zvláště v Kristu) velmi přiléhavý a stimulující, je třeba říci, že – dnes více než kdykoli dříve – může být tento obraz na straně druhé právě pro současnou pokleslost a úpadek milostných a manželských vztahů zamlžen a špatně chápán.

Je-li pro našeho autora Snoubencem Kristus a snoubenkou lidská duše²², pak tím chce vyjádřit (mimo jiné!) i trojí zkušenosť, která v dnešní době již neplatí.

Tou první je *povýšení snoubenky*: v Janově době si manželka polepšila či pohoršila tím, za koho se provdala; navíc, samotný fakt, že se stala manželkou a potenciální matkou, ji na společenském žebříčku citelně zvýhodňoval oproti neprovdaným dívkám a ženám. Dnes něco takového již dávno neplatí.

Tou druhou je *trvalost vzniklého stavu a svazku*: v době, kdy tak velké procento manželství „končí“ rozvodem či rozlukou partnerů, pochopitelně mnohem hůře vnímáme velikost obrazu zasnub a sňatku a činí nám velkou námahu uvěřit v ryznost lásky, která se nám nabízí.

Tou třetí je *charakter lásky*, která snoubence/manžely²³ pojí: v dnešní přeseexualizované době máme těžkosti vnímat vztah mezi mužem a ženou v celé jeho šíři a nezaměřit se jednostran-

21) E. STEINOVÁ, *Věda kříže*, s. 188. Obecně k tématu snubního symbolu u Jana od Kříže viz A. M. SICARI, „L'Amato e la Sposa“, in: A. K., *Simboli e mistero in San Giovanni della Croce*, (Fiamma viva 32), Roma, ss. 73-96.

22) Tak je tomu u Jana v naprosté většině použití pojmů *Esposo* a *esposa*. Jen zřídka označuje Snoubencem Boha obecně nebo snoubenkou církev: v tomto druhém případě pak obvykle píše s velkým písmenem (*Esposa*, nikoli *esposa*), což se děje tehdy, když cituje biblickou Píseň písní.)

23) Španělské *Esposo* – *esposa* neznámá jen „Snoubenec – snoubenka“, ale i „Ženich – žena“ či „Chot – choť“, jak překládá Ovečka.

ně na jeho ryze erotický a sexuální rozměr; v minulosti se stá-
valo, někdy k dobru věci, jindy méně, že tento rozměr nebyl
dokonce příliš brán v potaz.

Jaký druh lásky?

Proto je namístě se ptát, o jakou lásku tu autorovi ve skuteč-
nosti jde. Myslím, že ideální odpověď nalezneme v DP 27,1,
kde Mystický učitel píše:

„Bůh se v tomto vnitřním sjednocení uděluje duši s takovou
opravdovostí lásky, že není *náklonnosti matky*, která by s ta-
kovou něžností laskala svého syna, ani *lásky bratra* ani *přátel-
ství přítele*, které by se s ním mohly srovnávat.“²⁴

Z uvedeného citátu je zřejmé, že Jan od Kříže se navzdory
snubnímu charakteru celé knihy nechce vázat na jediný rozměr
lidské lásky, aby vyjádřil vztah mezi člověkem a Bohem, nýbrž
že mu ani všechny její základní rozměry (rodičovsko-synov-
ská/dceřinná, partnerská, sourozenecká a přátelská láska) do-
hromady nestačí, aby ji postihl. Od každého z nich je zde něco,
avšak v míře daleko dokonalejší, než jakou umožňuje vztah
mezi dvěma lidmi, ať je jakéhokoli druhu!

Milovaný (Kristus) a milující (duše)

Při této příležitosti je nutné ještě dodat, že jakkoli světec
hovoří o Kristu pasivně jako o „Milovaném“ (*Amado*), zatímco
o duši aktivně jako o „milující“ (*amante*), ve skutečnosti je to
vždy Kristus který má ve vzájemném vztahu iniciativu. Na po-
čátku to však duše takto nevnímá, a proto prožívá svou lásku
jako „hledání“ a „nalézání“ Milovaného, což odráží i jazyk
básně. Až později duše pochopí, že je to Milovaný, kdo „hledal“
ji, dříve než s hledáním začala ona sama (srov. DP 22,1 či poz-
dější vyjádření v ŽP 3,28).

24) Zdůraznění proložením textu je mé vlastní.

sv. Jan od Kříže

DUCHOVNÍ PÍSEŇ

IHS. † MAR.

**Objasnění Písní, které pojednávají o projevech
lásky mezi duši a Snoubencem Kristem;
probírají se v něm a objasňují některé body
a účinky modlitby na žádost
matky Anny od Ježíše, převorky bosých
u svatého Josefa v Granadě. Roku 1584.**

PŘEDMLUVA

1. Nakolik se tyto písně, zbožná matko,¹ zdají být napsány
s určitou vroucností lásky k Bohu, jehož moudrost a láska je
tak nesmírná, že, jak se říká v knize *Moudrosti, sahá od jednoho
konce k druhému* (8,1), a duše, která je touto láskou utvářena²
a hýbána, nese jaksi ve svém vyjádření totéž bohatství a zápal,
nezamýšlím nyní objasnit celou šíři a hojnost, kterou v nich
plodný³ duch lásky má; spíše by to byla neznalost domnívat
se, že výroky lásky v mystickém porozumění, jakými jsou ty,
jež se nacházejí v těchto písních, mohou se snad nějakým způ-
sobem dobře vysvětlit slovy; protože *Duch Páně, který pomáhá
naši slabosti*, jak říká svatý Pavel (Řím 8,26), když v nás pře-
bývá, *prosí skrze nás nevyjádřitelnými vzdechy* o to, co nemů-

1) Mínil se Anna od Ježíše (Lobera), adresátka spisu. Narodila se 25. listopadu 1545
v Medině del Campo a na Karmel vstoupila u sv. Josefa v Avile 1. srpna 1570.
Byla převorkou v Beasu, Granadě a Madridu. V roce 1604 se vydala zakládat do
Francie a Belgie, kam se jí velmi úspěšně podařilo rozšířit ženskou větev
tereziánské reformy. Zemřela 4. března 1621 v Bruselu. Jak svatá Terezie, tak
svatý Jan si jí nesmírně vážili. Terezie ji pověřovala zakládáními, na kterých jí
nejvíce záleželo a které sama nemohla z různých důvodů uskutečnit. Jan ji
doprovázel při zakládání v Granadě roku 1582. O této významné postavě, jejíž
beatifikační proces probíhá, viz také SESTRA MARIE ANNA OD JEŽÍŠE, *Anna od
Ježíše*, Kostelní Vydří, 1993, 126 ss.

2) V orig. dosl. *informada*.

3) Tak dosl. v originálu, avšak spíše ve významu pasivním: „oplodněný“.

žeme dobře pochopit ani tomu porozumět, abychom to mohli vyjevit⁴.

Neboť, kdo může popsat, co dává pochopit milujícím duším, v nichž bydlí? A kdo může vyjevit slovy to, co jim dává pocítit? A kdo konečně to, po čem jim dává toužit?

Jistě, to nemůže nikdo; jistě, to nemohou ani ony samy, které tím procházejí. A to je příčinou, proč místo toho, aby cokoli objasňovaly rozumovými důvody, spíše oplývají obrazy, přirovnáními a podobenstvími, aby se pochopilo alespoň něco z toho, co pociťují, a bohatstvím ducha vyjadřují skrytá tajemství.

Tato podobenství, nejsou-li čtena s prostotou ducha lásky a porozumění, která (v sobě) mají, jeví se spíše jako nesmysly než jako rozumné výroky, jak je to vidět v božských *Písních Šalomounových* a v jiných knihách božského Písma, kde Duch nemůže dát pochopit celé bohatství svého významu pomocí lidových a běžných pojmů, a tak tato tajemství vyjadřuje zvláštními obrazy a podobenstvími. Odtud plyne, že svatí učitelé, třebaže mnoho říkají a ještě více řeknou, nikdy je nebudou moci přestat objasňovat slovy, tak jako je není možné slovy vyjádřit. A tak to, co se objasní, je obvykle nepatrná část z toho, co je zde obsaženo.

2. Jelikož tedy byly tyto písně složeny v lásce překypujícího mystického porozumění, nemohou se vyčerpávajícím způsobem objasnit a to také není ani mým úmyslem, nýbrž pouze poskytnout trochu obecného světla, neboť tak to Vaše Ctihodnost⁵ chtěla. A to také považuji za lepší, neboť výroky lásky je lépe objasňovat v jejich šíři, aby z nich každý měl prospěch po svém způsobu a bohatství ducha, než je zkracovat na jediný smysl, který se nepřizpůsobí každé chuti. A tak, třebaže se nějak objasňují, není důvod se na toto objasnění vázat; protože mystická moudrost, pramenící z lásky, o níž tyto písně pojednávají, nepotřebuje být rozlišeně pochopena, aby v duši způ-

4) Jde o metodologické upozornění, velmi důležité ke správnému pochopení celého komentáře: nedělá si nárok na postižení všeho, co v sobě obsahují samotné verše. Srov. také, co říká autor dále, zvláště v závěru druhého bodu.
5) V orig. pouze zkratka V. R. (= *Vuestra Reverencia*), což je titul, který Anně od Ježíše jako převorce přísluší.

sobila účinek lásky a zalíbení, neboť je to na způsob víry, kterou milujeme Boha, aniž bychom jej chápali.

3. Proto budu velmi stručný; třebaže bude nutné se v některých částech rozepsat, kde to bude vyžadovat látka a kde se naskytne příležitost pojednat o některých bodech a účincích modlitby a objasnit je, neboť se na ně v písních často naráží, a proto nebude možné o některých z nich nepojednat.

Avšak ponechám stranou ty rozšířenější a krátce pojednám o mimořádnějších, k nimž dochází u těch, kteří s Boží laskavostí prošli (obdobím) začátečnicků. A to ze dvou důvodů: za prvé proto, že pro začátečníky již toho bylo mnoho napsáno;⁶ za druhé proto, že mluvím s Vaší Ctihodností⁷ na základě Vašeho příkazu, a Vám náš Pán dal tu milost, že Vás vyvedl z těchto začátků a přenesl víc do lůna své božské lásky.

A tak doufám, že ačkoli se zde bude psát i o některých zásadách scholastické teologie ohledně vnitřního styku duše se svým Bohem, nebudu tímto způsobem mluvit k čirému duchu nadarmo; neboť, i když Vaší Velebnosti schází zběhlost ve scholastické teologii, s jejíž pomocí se chápou božské pravdy, nechybí Vám (zběhlost) v mystice, jež se poznává láskou, ve které se tyto pravdy nejen poznávají, ale současně i zakoušejí.

4. A aby to, co řeknu – což chci zcela podříditi nejlepšímu úsudku svaté matky církve – vzbuzovalo více víry, nemám v úmyslu tvrdit něco ze sebe na základě důvěry ve zkušenost, kterou jsem udělal, ani podle toho, co jsem poznal v jiných duchovních osobách nebo od nich slyšel, třebaže chci využít jednoho i druhého, nýbrž vše chci potvrzovat a objasňovat autoritou božského Písma, alespoň v tom, co se bude zdát těžší k pochopení⁸. A budu přitom postupovat takto: nejprve předložím dané věty latinsky a pak je objasním s ohledem na to, kvůli čemu se uvádějí⁹.

6) Tato věta ukazuje na obecnou Janovu tendenci vyhýbat se tématům, která byla již dostatečně zpracována jinými autory. Srov. F. Ruiz, *Místico y maestro. San Juan de la Cruz*, Madrid, 1986, ss. 61-63.

7) V orig. opět pouze zkratka V. R.

8) Světec se jednoznačně hlásí k Písmu svatému jako k rozhodujícímu kritériu duchovního života. Tím na druhou stranu nevylučuje relativní význam vlastní i cizí zkušenosti, kterou však podřizuje biblické autoritě.

9) Tato zásada platí pouze pro první redakci *Duchovní písně*. Pasáže, které jsou ve druhé redakci přepracovány, uvádějí biblické citace pouze ve španělštině. Při

A nejprve předložím společně všechny písně, a pak je budu po pořádku předkládat každou zvlášť, aby byly objasněny; objasním v nich každý verš, poté co je na počátku jejich objasnění předložím, atd.

KONEC PŘEDMLUVY

srovnání s ostatními spisy (zvláště s *Výstupem na horu Karmel*), které byly psány souběžně s tímto dílem, zjistíme, že v určitém okamžiku Jan od Kříže tento postup přehodnotil a upustil od něj. Srov. např. 2V 28 a dále.

*Písně mezi duší a Snoubencem*¹

ESPOSA

1. *¿Adónde te escondiste,
Amado, y me dejaste con gemido?
Como el ciervo huiste
habiéndome herido;
salí tras ti clamando, y eras ido.*

2. *Pastores, los que fuerdes
allá por las majadas al otero,
si por ventura vierdes
aquel que yo más quiero,
decilde que adolezco, peno y muero.*

3. *Buscando mis amores
iré por esos montes y riberas,
ni cogeré las flores,
ni temeré las fieras,
y pasaré los fuertes y fronteras.*

4. *¡Oh bosques y espesuras
plantadas por la mano del Amado!
¡Oh prado de verduras
de flores esmaltado!,
decid si por vosotros ha pasado.*

5. *Mil gracias derramando
pasó por estos sotos con presura,
e, yéndolos mirando,
con sola su figura
vestidos los dejó de hermosura.*

6. *¡Ay!, ¿quién podrá sanarme?
Acaba de entregarte ya de vero;
no quieras enviarme
de hoy más ya mensajero,
que no saben decirme lo que quiero.*

SNOUBENKA

Kam ses ukryl,
Milovaný, a mne zanechal v nářku?
Jako jelen jsi utekl,
když jsi mě zranil;
vyběhla jsem za tebou, a byl jsi pryč.

Pastýři, kteří vystupujete
tam, pastvinami na vrchol,
pokud šťastnou náhodou uvidíte
toho, po němž tolik toužím,
řekněte mu, že trpím bolestí a umírám.

V hledání své lásky
půjdu přes hory a řeky,
nebudu trhat květy,
ani se nebudu bát šelem,
a překročím siláky a hranice.

Ó, lesy a houštiny,
vysázené rukou Milovaného!
Ó, louko zelení
a květy posetá!
Řekněte, zda vámi prošel.

Tisíce půvabů rozesel,
prošel chvatně těmito háji
a zkrášlil je pohledem
a svou pouhou podobou
je oděš svou krásou.

Ach, kdo mě může uzdravit?
Vzdej se mi už opravdu;
a neposílej mi
dnes už posla,
který není schopn říci mi,
po čem toužím.

1) Text básně uvádím i v originálu, abych umožnil přístup k neopakovatelné kráse, která se zde nachází, alespoň těm, kdo umějí španělsky. V překladu jsem naopak upřednostnil přesnost vyjádření s ohledem na následný světcův komentář a ponechal jsem zcela stranou estetické a poetické hledisko.

7. *Y todos cuantos vagan
de ti me van mil gracias refiriendo,
y todos más me llagan,
y déjame muriendo
un no sé qué que quedan balbuciendo.*
A všichni, kteří (kolem) bloumají,
mi o tobě vyprávějí tisíce půvabů,
a ty mě jen víc zraňují,
a k umírání přivádí mě
jakési „nevímco“, které žvatlají.
8. *Mas, ¿cómo perseveras,
¡oh vida!, no viviendo donde vives,
y haciendo porque mueras
las flechas que recibes
de lo que del Amado en ti concibes?*
Avšak, jak to, že (ještě) trváš,
ó, živote, když nežiješ tam, kde žiješ,
a když se tak děje, proč umíráš
na šípky, které dostáváš
z toho, co z Milovaného v sobě
počínáš?
9. *¿Por qué, pues has llagado,
aqueste corazón, no le sanaste?
Y, pues me le has robado,
¿por qué así le dejaste,
y no tomas el robo que robaste?*
Proč, když jsi zranil
toto srdce, jsi je neuzdravil?
A když jsi mi je uloupil,
proč jsi je opustil
a nebereš si lup, který jsi uloupil?
10. *Apaga mis enojos,
pues que ninguno basta a deshacellos,
y veante mis ojos,
pues eres lumbre dellos,
y sólo para ti quiero tenellos.*
Zbav mě mých mrzutostí,
vždyť nikdo není s to je rozptýlit,
a kéž tě spatří moje oči,
vždyť jsi jejich září
a jen pro tebe je chci mít.
11. *Descubre tu presencia,
y máteme tu vista y hermosura;
mira que la dolencia
de amor, que no se cura
sino con la presencia y la figura.*
Odhal svou přítomnost,
a kéž mě usmrtí tvůj pohled a krása;
hleď, že choroba
lásky se neuzdraví
leč přítomností a podobou.
12. *¡Oh cristalina fuente,
si en esos tus semblantes plateados
formases de repente
los ojos deseados
que tengo en mi entrañas dibujados!*
Ó, křišťálový prameni,
kéž bys v oněch svých postříbřených
tvářích
vyjevil znenadání
vytoužené oči,
jež ve svém nitru mám načrtnuté!
13. *Apártalos, Amado,
que voy de vuelo.*
Odvrát je, Milovaný,
neboť letím.

- ESPOSO
*Vuélvete, paloma,
que el ciervo vulnerado
por el otero asoma
al aire de tu vuelo, y fresco toma.*
SNOUBENEC
Vrať se, holubice,
neboť zraněný jelen
na vrcholku se objevuje
ve vanutí tvého letu a je osvěžen.
- ESPOSA
14. *Mi Amado: las montañas,
los valles solitarios nemorosos,
las islas extrañas,
los ríos sonorosos,
el silbo de los aires amorosos,*
SNOUBENKA
Můj milovaný: hory,
lesní osamělá údolí,
vzdálené ostrovy,
zvučné řeky,
svist láskyplných větrů,
15. *la noche sosegada
en par de los levantes de la aurora,
la música callada,
la soledad sonora,
la cena que recrea y enamora.*
ztichlá noc
před východem svítání,
umlčená hudba,
zvučící samota,
večeře, jež osvěžuje a naplňuje
láskou.
16. *Cazados las raposas,
que está ya florecida nuestra viña,
en tanto que de rosas
hacemos una piña,
y no parezca nadie en la montiña.*
Pochyťte nám lišky,
neboť naše vinice již rozkvetla,
a zatímco z růží
uvijeme šišku,
ať se nikdo neobjevuje na horách.
17. *Detente, ciervo muerto;
ven, austro, que recuerdas los amores,*
Zadrž, mrtvý severáku;
přiď, (ty) jižní, který probouzíš
lásku,
*aspira por mi huerto
y corran sus olores,
y pacerá el Amado entre las flores.*
zavěj mou zahradou
a kéž se rozběhnou tvé vůně,
a Milovaný bude pást mezi květy.
18. *¡Oh ninfas de Judea!,
en tanto que en las flores y rosales
el ámbar perfumea,
morá en los arrabales,
y no queráis tocar nuestros umbrales.*
Ó, nymfy z Judeje!
Zatímco mezi květy a růžovými keři
jantar voní,
přebývejte na předměstích,
a nedotýkejte se našich prahů.
19. *Escóndete, Carillo,
y mira con tu haz a las montañas,
y no quieras decillo;
mas mira las compañas
de la que va por islas extrañas.*
Skrýj se, Drahý,
a pohleď svou tvář na hory,
a neprozrazuj to;
avšak hleď na družky
té, která putuje po vzdálených
ostrovech.

ESPOSO

20. *A las aves ligeras,
leones, ciervos, gamos saltadores,
montes, valles, riberas,
aguas, aires, ardores,
y miedos de las noches veladores:*

21. *por las amenas liras
y canto de serenas, os conjuro
que cesen vuestras iras,
y no toquéis al muro,
porque la esposa duerma más seguro.*

22. *Entrado se ha la esposa
en el ameno huerto deseado,
y a su sabor reposa,
el cuello reclinado
sobre los dulces brazos del Amado.*

23. *Debajo de el manzano,
allí conmigo fuiste desposada;
allí te di la mano,
y fuiste reparadaa
donde tu madre fuera violada.*

ESPOSA

24. *Nuestro lecho florido,
de cuevas de leones enlazado,
en púrpura tendido,
de paz edificado,
de mil escudos de oro coronado.*

25. *A zaga de tu huella
las jóvenes discurren al camino
al toque de centella,
al adobado vino;
emisiones de bálsamo divino.*

26. *En la interior bodega
de mi amado bebí, y, cuando salía

por toda aquesta vega,
ya cosa no sabía,
y el ganado perdí que antes seguía.*

SNOUBENEC

Lehcí ptáci,
lvi, jeleni, skákající daňci,
hory, údolí, řeky,
vody, ovzduší, žáry,
a strachy probdělých nocí:

přijemnými lyrami
a zpěvy sirén vás zapřisahám,
aby pominuly vaše hněvy,
a nedotýkejte se zdi,
aby snoubenka spala bezpečněji.

Vstoupila snoubenka
do vytoužené zahrady příjemné,
a po své chuti odpočívá
se šjí opřenou
o sladké paže Milovaného.

Pod jabloní,
tam jsi byla se mnou zasnoubena;
tam jsem ti dal ruku,
bylas obnovena
tam, kde tvá matka byla znásilněna.

SNOUBENKA

Naše rozkvetlé lože
(je) obklíčené jeskyněmi lvů,
purpurem ověšené,
pokojem zbudované,
tisícem zlatých štitů korunované.

Ve tvých stopách
mladé (dívky) pobíhají cestou
za dotekem jiskry,
za vínem kořeněným;
(za) vůněmi božského balzámu.

Ve sklípku vnitřním
svého milovaného jsem pila, a když
jsem vyšla
celou tou nížinou,
již jsem nic nevěděla,
a ztratila jsem stádo, za kterým jsem
předtím šla.

27. *Allí me dio su pecho,
allí me enseñó ciencia muy sabrosa,

y yo le di de hecho
a mí, sin dejar cosa;
allí le prometí de ser su esposa.*

28. *Mi alma se ha empleado
y todo mi caudal en su servicio;
ya no guardo ganado
ni ya tengo otro oficio,
que ya sólo en amar es mi ejercicio.*

29. *Pues ya si en el ejido
de hoy más no fuere vista ni hallada,
diréis que me he perdido,
que, andando enamorada,
me hice perdida y fui ganada.*

30. *De flores y esmeraldas,
en las frescas mañanas escogidas,
haremos las guirnaldas
en tu amor florecidas,
y en un cabello mío entretejidas.*

31. *En solo aquel cabello
que en mi cuello volar consideraste,
mirástele en mi cuello
y en él preso quedaste,
y en uno de mis ojos te llagaste.*

32. *Cuando tú me mirabas,
su gracia en mí tus ojos imprimían;
por eso me adamabas,
y en eso merecían
los míos adorar lo que en ti vían.*

33. *No quieras despreciarme,
que, si color moreno en mí hallaste,

ya bien puedes mirarme
después que me miraste,
que gracia y hermosura en mí dejaste.*

Tam mi dal svou hruď,
tam mě naučil velmi příjemnému
vědění,
a já jsem se mu tam vskutku dala,
aniž bych si něco ponechala;
tam jsem mu slíbila, že budu jeho
snoubenkou.

Má duše se zaměstnala
a celé mé bohatství je v jeho službě;
nehládám už stádo
ani nedělám něco jiného,
neboť jen v milování je mé cvičení.

Vždyť nebudu-li na prostranství
dnes již viděna ani shledána,
řekněte, že jsem se ztratila,
že ve své zamilovanosti
jsem byla ztracena a získána.

Z květů a smaragdů
za nádherných chladných jiter
spleteme girlandy
rozkvetlé ve tvé lásce,
a zapletené do jediného mého vlasu.

Jediným oním vlasem,
který jsi na mém hrdle viděl vlát,
hleděl jsi na něj na mém hrdle
a byl jsi zajat,
a jedním z mých očí jsi byl zraněn.

Když jsi na mne hleděl,
svůj půvab do mne vtiskly tvé oči;
tím jsi mě laskal,
a v tom si zasloužily
mé (oči) klanět se tomu, co v tobě
viděly.

Nepohrdej mnou,
neboť, i když jsi na mně shledal
temnou barvu,
můžeš se na mne dál dívat
poté, cos na mne pohlédl
a tím ve mně půvab a krásu
zanechal.

ESPOSO

34. *La blanca palomica
al arca con el ramo se ha tornado,
y ya la tortolica
al socio deseado
en las riberas verdes ha hallado.*

35. *En soledad vivía,
y en soledad ha puesto ya su nido,
y en soledad la guía
a solas su querido,
también en soledad de amor herido.*

ESPOSA

36. *Gocémonos, Amado,
y vámonos a ver en tu hermosura
al monte y al collado,
do mana el agua pura;
entremos más adentro en la espesura.*

37. *Y luego, a las subidas
cavernas de la piedra nos iremos,
que están bien escondidas,
[y] allí nos entraremos,
y el mosto de granadas gustaremos.*

38. *Allí me mostrarías
aquello que mi alma pretendía,
y luego me darías
allí tú, ¡vida mía!,
aquello que me diste el otro día:*

39. *el aspirar de el aire,
el canto de la dulce filomena,
el soto y su donaire
en la noche serena,
con llama que consume y no da pena.*

40. *Que nadie lo miraba;
Aminadab tampoco parecía,
y el cerco sosegaba,
y la caballería
a vista de las aguas descendía.*

SNOUBENEC

Bílá holubička
se do archy vrátila s ratolestí,
a již hrdlička
vytouženého druha
u zelených řek nalezla.

V samotě žila
a v samotě již postavila své hnízdo,
a v samotě ji vedl
o samotě její drahý,
zraněný rovněž v samotě lásky.

SNOUBENKA

Radujme se, Milovaný,
a dívejme se na sebe v tvé kráse
na hoře a v lese,
kde tryská čistá voda;
Vstupme hlouběji do houští.

A pak, k vznešeným
jeskyním z kamene půjdeme,
které jsou dobře skryty,
[a] tam vstoupíme,
a mošt z granátů okusíme.

Tam bys mi ukázal
to, oč má duše usilovala,
pak bys mi tam dal
ty, ó, můj živote,
to, cos mi řekl jiného dne:

vanutí ovzduší,
zpěv sladké filomény,
les a jeho půvab
za jasné noci,
s plamenem, který dovršuje
a nepůsobí bolest.

Že na to nikdo nehleděl;
Aminadab se tam také nezjevil,
a skončilo obléhání,
jízda
před zraky vod klesla.

TÉMA

1.+Pořadí, které mají tyto písně, sahá od okamžiku, kdy duše začíná sloužit Bohu, až po chvíli, kdy dochází k poslednímu stavu dokonalosti, jímž je duchovní manželství. A tak se v nich pojednává o třech stavech nebo cestách duchovního cvičení, jimiž duše prochází, až dospěje ke zmíněnému stavu. Je to očištná, osvětná a sjednocující (cesta), a zde se objasňují některé vlastnosti a účinky každé z nich.

2.+Jejich začátek pojednává o začátečních, což je cesta očištná.

Další pojednávají o pokročilých, kde se uskutečňuje duchovní zasnoubení, a to je cesta osvětná.

A po nich následují ty, které pojednávají o cestě sjednocující, což je cesta dokonalých, kde se uskutečňuje duchovní manželství. Tato sjednocující cesta dokonalých následuje po (cestě) osvětné, což je cesta pokročilých.

Poslední písně pojednávají o blaženém stavu, o který se duše v onom dokonalém stavu již jen uchází¹.

1) Toto „téma“ se nachází pouze ve druhé redakci díla. V první redakci autor začal jednoduše komentovat dříve složenou báseň bez větší snahy o schematizaci a až když došel ke 27. strofe, uvědomil si, že zde popisuje duchovní rozvoj člověka ve shodě s určitými existujícími schématy (srov. DPA 27,2). Při psaní druhé redakce proto programově předkládá hned na začátku schéma tří stavů (začátečnicků, pokročilých a dokonalých), pocházející od svatého Tomáše Akvinského, a tři cest (očištné, osvětné a sjednocující) od PseudoDionýzia Areopagity. Ve skutečnosti však bude opět trvat až do 22. strofy (která ve druhé redakci odpovídá 27. strofe redakce první), aby se k tomuto dělení vrátil (srov. DPB 22,3). Důvodem je, že jak báseň, tak komentář se pohybují v jiné perspektivě, než jaká náleží těmto dvěma tradičním dělením. Proto také význam této aplikace není až tak zásadní.

žeme dobře pochopit ani tomu porozumět, abychom to mohli vyjevit⁴.

Neboť, kdo může popsat, co dává pochopit milujícím duším, v nichž bydlí? A kdo může vyjevit slovy to, co jim dává pocítit? A kdo konečně to, po čem jim dává toužit?

Jistě, to nemůže nikdo; jistě, to nemohou ani ony samy, které tím procházejí. A to je příčinou, proč místo toho, aby cokoli objasňovaly rozumovými důvody, spíše oplývají obrazy, přirovnáními a podobenstvími, aby se pochopilo alespoň něco z toho, co pocítují, a bohatstvím ducha vyjadřují skrytá tajemství.

Tato podobenství, nejsou-li čtena s prostotou ducha lásky a porozumění, která (v sobě) mají, jeví se spíše jako nesmysly než jako rozumné výroky, jak je to vidět v božských *Písních Šalomounových* a v jiných knihách božského Písma, kde Duch nemůže dát pochopit celé bohatství svého významu pomocí lidových a běžných pojmů, a tak tato tajemství vyjadřuje zvláštními obrazy a podobenstvími. Odtud plyne, že svatí učitelé, třebaže mnoho říkají a ještě více řečnou, nikdy je nebudou moci přestat objasňovat slovy, tak jako je není možné slovy vyjádřit. A tak to, co se objasní, je obvykle nepatrná část z toho, co je zde obsaženo.

2. Jelikož tedy byly tyto písně složeny v lásce překypujícího mystického porozumění, nemohou se vyčerpávajícím způsobem objasnit a to také není ani mým úmyslem, nýbrž pouze poskytnout trochu obecného světla, neboť tak to Vaše Ctihodnost⁵ chtěla. A to také považuji za lepší, neboť výroky lásky je lépe objasňovat v jejich šíři, aby z nich každý měl prospěch po svém způsobu a bohatství ducha, než je zkracovat na jediný smysl, který se nepřizpůsobí každé chuti. A tak, třebaže se nějak objasňují, není důvod se na toto objasnění vázat; protože mystická moudrost, pramenící z lásky, o níž tyto písně pojednávají, nepotřebuje být rozlišeně pochopena, aby v duši způ-

4) Jde o metodologické upozornění, velmi důležité ke správnému pochopení celého komentáře: nedělá si nárok na postižení všeho, co v sobě obsahují samotné verše. Srov. také, co říká autor dále, zvláště v závěru druhého bodu.
5) V orig. pouze zkratka V. R. (= *Vuestra Reverencia*), což je titul, který Anně od Ježíše jako převorce přísluší.

sobila účinek lásky a zalíbení, neboť je to na způsob víry, kterou milujeme Boha, aniž bychom jej chápali.

3. Proto budu velmi stručný; třebaže bude nutné se v některých částech rozepsat, kde to bude vyžadovat látka a kde se naskytne příležitost pojednat o některých bodech a účincích modlitby a objasnit je, neboť se na ně v písních často naráží, a proto nebude možné o některých z nich nepojednat.

Avšak ponechám stranou ty rozšířenější a krátce pojednám o mimořádnějších, k nimž dochází u těch, kteří s Boží laskavostí prošli (obdobím) začátečnicků. A to ze dvou důvodů: za prvé proto, že pro začátečníky již toho bylo mnoho napsáno;⁶ za druhé proto, že mluvím s Vaší Ctihodností⁷ na základě Vašeho příkazu, a Vám náš Pán dal tu milost, že Vás vyvedl z těchto začátků a přenesl víc do lůna své božské lásky.

A tak doufám, že ačkoli se zde bude psát i o některých zásadách scholastické teologie ohledně vnitřního styku duše se svým Bohem, nebudu tímto způsobem mluvit k čirému duchu nadarmo; neboť, i když Vaší Velebnosti schází zběhlost ve scholastické teologii, s jejíž pomocí se chápou božské pravdy, nechybí Vám (zběhlost) v mystice, jež se poznává láskou, ve které se tyto pravdy nejen poznávají, ale současně i zakoušejí.

4. A aby to, co řeknu – což chci zcela podřídit nejlepšímu úsudku svaté matky církve – vzbuzovalo více víry, nemám v úmyslu tvrdit něco ze sebe na základě důvěry ve zkušenost, kterou jsem udělal, ani podle toho, co jsem poznal v jiných duchovních osobách nebo od nich slyšel, třebaže chci využít jednoho i druhého, nýbrž vše chci potvrzovat a objasňovat autoritou božského Písma, alespoň v tom, co se bude zdát těžší k pochopení⁸. A budu přitom postupovat takto: nejprve předložím dané věty latinsky a pak je objasním s ohledem na to, kvůli čemu se uvádějí⁹.

6) Tato věta ukazuje na obecnou Janovu tendenci vyhýbat se tématům, která byla již dostatečně zpracována jinými autory. Srov. F. Ruiz, *Místico y maestro. San Juan de la Cruz*, Madrid, 1986, ss. 61-63.

7) V orig. opět pouze zkratka V. R.

8) Světec se jednoznačně hlásí k Písmu svatému jako k rozhodujícímu kritériu duchovního života. Tím na druhou stranu nevyklučuje relativní význam vlastní i cizí zkušenosti, kterou však podřizuje biblické autoritě.

9) Tato zásada platí pouze pro první redakci *Duchovní písně*. Pasáže, které jsou ve druhé redakci přepracovány, uvádějí biblické citace pouze ve španělštině. Při